

ÉNEK-ZENE A GYÜLEKEZETBEN

Ifj. Révész László

Milyen az Istent dicsőítő zene?

Egyházunkban, gyülekezeteink közösségében évek óta tartó dialógus folyik a zenéről, annak műfajáról, stílusáról és sok egyéb jellemzőjéről. Lapunk előző számaiban többször is szót kaptak a hagyományos egyházi zene hívei. A tárgyilagosság megköveteli tőlünk, hogy a véleménynyilvánítás lehetőségét biztosítsuk azon testvéreinknek is, akik az eddig közreadottaktól eltérően látják az egyházzenei kérdéseket. Ezért örömmel adunk helyet ifj. Révész László testvérünk írásának, melyben részletesen kifejti a másik oldal érveit. (A szerkesztő)

„Ha meghalván a Krisztussal, megszabadultatok e világ elemi tanításaitól, miért terheltetitek magatokat, mintha e világban élők volnátok, efféle rendelésekkel: Ne fogd meg, meg se kóstold, még csak ne is illesd. (Amik mind a velük való élés által elfogyasztásra vannak rendelve) az emberek parancsolatai szerint? Amelyek bölcsességnek látszanak ugyan a magaválasztotta istentiszteletben és alázatosságban és a test gyötrésében, de nincs bennük semmi becsülni való, mivelhogy a test hízalására valók.” (Kolossé 2:20–23)

Bevezetés

Merészség lelkipásztoroknak írni. Ők a vezetők, mi meg a nyáj. Jobban ismerik az Igét, mint a laikusok, jobban érvelnek. – És mégis. Itt olvashatják

egy laikus ember értelmezését, egy zenészt, aki maga is küzd a maga gondolataival éppúgy, mint a másokéval. Jézus egyszer azonban legyőzte.

I. ELEMÍ TANÍTÁSOK

Születésünktől fogva a világ elemi tanításaiban részesülünk. Otthon, az iskolában és az egyetemen. Ezek lehetnek jó tanítások, de lehetnek tévesek, vagy gonoszak is. – De egy ponton az időben váratlan hatás ér minket. – Megszólít Isten. Megértjük, hogy miattunk, vétkeink garmadája miatt, sőt, bűnös létezésünk miatt kellett a Szentnek meghalnia. Megértjük, hogy szeret. – Megtérünk. – És ez fölkarja bennünk az addig meglévő rendet, vagy éppen a rendetlenséget. Mert Krisztus Jézus belülről hozzászól a dolgainkhoz.

Így van ez a zenei neveléssel is. Fölnövünk a magyar vagy valamely európai zenekultúrán, vagy egy zenei nihilben. (Utóbbiba is be fognak tolni primitív zenék a médiából. Zene nélkül nincs ember.) – És ez megszabja a zenéhez való hozzáállásunkat. Lehet, hogy zenei műveltségét sok hívő család sarja az Imaházban nyeri. – De egyszerűen megtérünk. Ettől fogva Krisztus hozzászól a zenénkhez, pont úgy, ahogy a beszédünkhöz. Korábban is beszéltünk, szépen vagy

csúnyán, de ő néhány dolgot meg fog változtatni. Van, ami marad, de más töltést kap. Mert a forrás változik meg. Élni kezd az új teremtés.

A fizikának vannak törvényei. A zenének is. Ezeket tanítják a zeneiskolákban vagy főiskolákon, esetleg a gyülekezetekben is. Ez jó. De Jézus hozzászól a zenénkhez is. És itt van a mi vívódásunk. Vagy olyat mond, ami segíti a zenénk eredményességét, szépségét (hasonlóan ahhoz, amikor Péterék halászatához szolt hozzá, megmondta, hol és mikor halászzanak, a fogás rendkívüli volt!), de van olyan is, hogy éppen szakmai tudásunk csödjét engedi meg, hogy valami jobbat, mennyeit adhasson. („Emberek halászává teszek...”)

Klasszikus zenében nőttem fel. Szívemből megvettem a könnyűzene minden fajtáját, azok a „világ” fogalmával párosultak bennem, a bűnnel, részeg emberekkel, mulatozókkal. Középkorom elején önéletrajzot írtunk, amiben le is írtam ezt, szembeállítva a könnyűzene híg jellegét Bach orgona- és zongoraműveivel, vagy Mozart alkotásaival. – Tizenhat évesen elfogadtam az Urat Megváltómnak. Nehezen, mert ilyen a természetem. Jézus elkezdett dolgozni bennem. Ez egyrészt, továbbra is inspirált a több gyakorlásra és arra, hogy őt megvalljam, ha mégoly nehézkesen is. Másrészt elindult egy ifjúsági zenekar, és ide meghívtak játszani. Ez lett az SDG-zenekar. A fiataloknak akartunk zenélni, később pedig mindenkinek, evangélikációkon.

De hadd térjek vissza az Igére. – A főnti versek más problémákra vonatkoztak vagy vonatkoznak, nem a zenére, mert Pál idejében nem a zene okozta a fő gondokat, hanem a szertartások, rituális evések-ivások, vagy éppen az ételektől való tartózkodás. – Érzek hasonlóságot az ő problémáink, és a mi mostani bajaink között.

A gond nem maga az étel volt, hogy valaki evett vagy nem evett húst, hanem a szív: a világ elemi szabályaihoz, hagyományokhoz, vagy a megismert Jézus Krisztushoz alkalmazkodik? Ugyanis, ha Krisztushoz, akkor esetleg szembe kerülhet a hagyományokkal. És ez fáj.

Az elemi tiltásokat Pál egyszerűen „emberek parancsolatai”-nak nevezi. És ezek nem vehetik föl a versenyt Krisztussal, aki Úr mindenkéül fölött. Már a farizeusok problémája is ez volt Jézus idejében: a ti hagyományaitokkal félreteszitek az Isten parancsolatát. – Szokások irányítanak bennünket. De Krisztus fölülbíráhatja-e a szokásainkat? Megengedjük-e ezt neki?

A hagyományok bemerevítene és szolgálává tesznek, parancsokká válnak, kötelezővé lesznek. Magabiztossá teszik megtartóit, és lenéztette azokat, akik nem tartják meg őket. – Látásom szerint Jézus Krisztus, aki a törvény alatt született és élte le földi életét, minden hagyományt addig tartott meg, amíg az Atya mást nem mondott. Hallotta az Atyát. – De a törvény halálra adta őt. (És vele együtt minket.)

A kérdés tehát: miért terheljük magunkat olyan parancsolatokkal, amik csupán emberek parancsai, ha már egyszer mi is meghaltunk a Krisztussal, és megszabadultunk „e világ elemi tanításaitól”?

A zenei stílusok is hagyományrendszereken alapulnak. Kikristályosodnak, így lesz belőlük stílus. Addig képlekeny, de élő, változó népzene volt. Aztán jöttek, akik a sokszor előforduló elemekből szabályt alkottak, más szóval törvényt. Megszokták a fordulatokat, így esett jól.

Ha egy zenei stílus önmagában az üdvösség útját jeleníti, akkor az adott stílusban minden zenésznek hívóvé kellene válnia, mert ez a zenéből fakadna.

De ez nincs így. Miért? Mert a zene egy hordozó eszköz, mint egy nyelv. A zene már szavak nélkül is kifejez valamit.

Vannak gesztusok, amiket mindenki hasonlóan érez. Például a szomorúság vagy az öröm kiérezhető minden zenéből, de a kifejezőeszközök skálája mindig változik. Vannak elvontabb, filozofikus zenék is. – A zene nyelvét tanulni kell. De ezúgyben minden ember más-más szinten áll. A gyülekezet pedig vegyes összetételű. Nem áll csak képzetekből vagy csak képzetlenekből. (Pál így mondja: „a bölcseneknek és a tudatlanoknak is adósa vagyok.” – Róma 1: 14/b)

2. A GONDOK

Ami igazán problémát okoz, az – véleményem szerint – két dolog:

- a szélsőségek,
- és ha a zene Isten elé lép.

Szélsőségek – A Szentlélek gyümölcseinek a része a mértékletesség, vagy más fordításban az önmegtartóztatás.

Mit jelent a zenében mértékletesnek lenni?

Nem eltúlozni a zene egyik paraméterét sem, (ritmus, hangerő, ismétlések stb.), mert ezek valóban „bódulatót” kiváltó ingereké válhatnak. Ebben a tekintetben igaz az az állítás, hogy a klasszikus zenében általában a szerzők jól alkalmazzák az árnyakat.

Az ifjúsági zenére vagy a könnyűzenére ez nem mindig jellemző. Előfordul, hogy valami különösen előtérbe kerül. Legtöbbször a ritmus, de lehet a hangerő, vagy az ismétlés is. Ez olyan tudatlanság, mint a pogány népek zenéjében. – Ma azonban egyre több olyan fiatal van, még a baptista hívők között is, akik hangszerükön kiválóan játszanak, és ismerik a zene szabályait. De a mai stílusban alkalmazzák a formákat, vagy a zene más eszközeit. Általában azonban nem tudatosan.

Az ifjak ékessége az erő. Ezt ők a zenéjükben is kifejezik. Kortünet. Harmincöt után már mindenki szelidebb lesz. – A másik tünet az újítókedv. Hadd írjanak újabb dalokat, még ha nem is mind értékes! De nevelésük által igényesebbeké válnak. A régiek elfogadására is tanítani kell őket. Ma ez nem jön a világból. De jön az Igéből.

Az atyák és a fiak kölcsönös közeledéséhez egyrésztől *elfogadásra*, másrésztől *alkalmazkodásra* van szükség.

Krisztus által önuralmat gyakorolok azoknak a hallgatóknak az érdekében, akik részt vesznek az adott istentiszteleten.

Ha a zene Isten elé lép

Ez az első parancsolat megszegése. „*Ne legyen neked idegen istened énelöttem.*” Mindannyiunkban benne van ez a hajlam, fontosnak lenni, még az istentiszteleten is. Mi nem csak egymás elé tudunk lépni, hanem Isten elé is. Hogyan? Ha fontosabb lett a muzsika (vagy bármi más), mint az Úr tisztelete.

„Csalárdabb a szív mindennél, ki ismerhetné meg azt?” Jól tudunk szerepet játszani. Alázatos szerepet is. Kívülről szinte semmi nem különbözteti meg a Lélek szerinti és az emberi istentiszteletet. Csak a gyümölcsei. A végeredmény árulkodik az indítékról. Az istentisztelet nem koncert. Hanem Isten tisztelete.

Ahogy a zenében gyakorlásra van szükség, úgy az Isten dicséretében és imáadásában is gyakorlásra van szükség, még énekórán is. A vezető sokat tehet ezügyben.

3. KLASSZIKUS ZENE ÉS „ROCKZENE”

Az európai baptista gyakorlat a klasszikus zenét használja az istentiszteleten, annak egy megszürt, megszentelt részét. Minden gyülekezet énekkart szervez.

Régebben az ifjúság is csak klasszikus zenét játszott. A zenekarok is, az énekesek is.

Aztán föltűnt a könnyűzene, először csak a világban, aztán néhány kisebb felekezetben, ma már szinte minden felekezetben. Gitáros zeneként kezdődött, egy akusztikus gitárral, néhány akkorddal. Ma már zenekarokról van szó, bár a gyülekezetekben ezek nemigen játszanak, csak az ifjúsági konferenciákon. (A pünkösdi típusú felekezetek viszont csak ilyen zenekarokat, illetve zenét használnak.)

Eszembe jut a rádió és a tv hőskora. Eleinte nem illett hívőknek ilyen készüléket birtokolni, mert ez a „világ” betörésének számított. Van benne igazság? Van, de ma már mindenkinek van rádiója, meg tévéje. A problémát a használat jelenti, a kapcsológomb. Manapság a számítógép az új eszköz. Meg kell tanulnunk jóra használni, és kikapcsolni adott időben. (A mobiltelefonról már nem is beszélek.)

A könnyűzene és klasszikus zene konfliktusa országos jelenség az egyházakban. Meg is indultak mozgalmak az egyházzene megőrzésére, a könnyűzene visszaszorítására.

Mindkét típusú zene szűrésre szorul. Egyrészt *alkalmas-e* az Isten dicséretére? Szövegében, zenéjében építőleg hat-e? Én úgy hiszem, hogy mindkét stílusból vannak használható énekek, és vannak alkalmatlanok. Ami jó egy koncerten, az nem biztos, hogy jó az istentiszteleten.

Nemzedéki vagy kulturális konfliktus? Generációs probléma, hogy az idősök inkább a régi énekekhez, az ifjak inkább az újakhoz ragaszkodnak. – Kulturális konfliktus, hogy a képzettek csak a magas színvonalú zenét fogadják el, az egyszerűbbeknek még az egyszerűbb zene vagy akár a primitív szint is megfelel.

Tanulnunk kell Jézus Krisztustól. Ő tudott szólni az alacsonyrendűekhez is, úgy, hogy azok megértették az üzenetet, de tudott szólni a műveltekhez is, hogy ők is értsék. De mindkét réteg előtt rejtve maradt az ige, ha kemény volt a szívük.

Tanulnunk kell értékelni egymást akkor is, ha nem tetszik a másik testvér viselkedése, ruhája, zenéje, kultúrája, vagy annak hiánya. Neveljük is egymást. De ez csak Krisztus szeretetével lehetséges. Aki mindig biztos abban, hogy neki mindenben igaza van, az formálhatatlan.

Hagyjuk, hogy Isten rajtunk kezdje!

4. DEFINÍCIÓK

Klasszikus zene: Két értelemben használatos.

Ami nem a szórakoztató zene kategóriájába sorolható muzsika. – Minden olyan régi zene, vagy akár napjaink olyan zenéje, ami az európai vagy adott népzeneből szűrődött le, magas kultúrát képviselő muzsikaként értékelhető. Arányos, kifinomult ízlésű, régi gyökerekből táplálkozó, magas szintű, jól ismert, időtlen.

A zenetörténet egy bizonyos korszakát hívják még klasszikusnak, „bécsi klasszikának”, a XVIII. században, főleg Ausztriában és Németországban élt szerzők műveit jelölve ezzel. (*Haydn, Mozart, Beethoven*)

Rockzene: A „rock and roll” rövidített formája, afro-amerikai eredetű zene, erős ritmikájú, dobkíséretes (a 2. és 4. ütésen van a hangsúly), tartalmilag a tiltakozás zenei kifejezése az 50-es, 60-as években. Általában erősítést használó műfaj, számtalan alcsoportra tagolódott műfajilag (hard-rock, electronic-rock, folk-rock, latin-rock, classic-rock, jazz-rock stb.)

Szigorúan nézve e kategóriákat, régi énekeink és a mai kórusművek inkább a klasszikushoz tartoznak, vagy afelé közelítenek, másrészt, az ifjúsági zene a szórakoztató-zenéhez áll közel, de nem azonosítható a rock meghatározásával.

Bármelyik oldalról közelítünk témánkhoz, mindkét zenei stílusnak szüksége van arra, hogy a Szentlélek átformálja először az embereket, aztán a zenét is.

„A ti hitetek ne emberek bölcsességén, hanem Istennek erején nyugodjék!” (1Kor 2:5)

A tanítvány jellemzője, hogy formálható. Magamon már sokszor észrevettem, hogy formálhatatlan vagyok. Traditionális. Isten szeretetén múlott csak, hogy a kőszív helyett

adott hússzövet. Mindig olyan irányba vitt, amiről azt gondoltam, hogy csak azt ne... Volt, amikor az utcán kellett énekelni (ettől mindig borsózott a hátam), volt hogy katolikus szobatársat adott (mert akkor előítéleteim voltak a katolikusokkal szemben), akivel sokat beszélgettünk, vitatkoztunk, mindketten formálódtunk, tanulva egymástól. Olyan szolgatársakkal hozott össze, akiket szívesen elkerültem addig. Tanulnom kell tőle, mert formálni akar.

A gyülekezeteket is formálni akarja, olyanokat hozva oda, akik nem illeszkednek az elképzeléseinkbe. Úgy fognak viselkedni, ahogy nekünk az nem tetszik, olyat fognak énekelni, ami nem tetszik. De ha Krisztusra figyelünk először, és csak aztán a másikra, akkor Jézus formál minket. Az ő képmására.

Az ifjúsági zene elleni gyakori vád, hogy „primitív”. Nincs melódiája, csak ritmusa, és mindössze egy mondat van benne, azt ismételteti, három akkordot használ, és az se tiszta stb. – Kétségtelen, hogy ez sokszor igaz is. (De nem mindig. Ha pedig igen, akkor gondoljunk vissza, mi sem egy-két hét alatt „finomodtunk” olyanná, amilyenek vagyunk, hanem 15–20 év alatt!) Az új hívők lelkileg csecsemők, zenei képzettségük igen változó, azonban felnőtt öntudattal bírnak. Amíg nem bántják őket, általában készek a tanulásra, bár nem mindig, és nem a mi elképzelésünk szerint.

Persze ha makacsság üti fel a fejét, akkor intéssel kell élnünk, de úgy, hogy az építsen, és ne romboljon.

Ördögi? Igen, ha a hatása az, ha a szövege az, ha az előadója az, ha nincs a zene és az előadója Krisztus uralma alatt. Akkor lehet, hogy ördögi. Itt azonban nincs stílushatár, bárhonnán lehet valami ördögi.

A Bibliában Jézus Krisztust azért nevezték ördöginek, meg 'dionónak, mert olyanokat tett vagy mondott, ami nem illett bele a vallás akkori rendszerébe, mert a Messiásról kialakult valamilyen más elképzelés. – Ez a zenei ügy távolról sem ilyen horderejű, de óvatos lennék ennek a jelzőnek az osztogatásával. Ne a szokásunk alapján mondjuk ki, hogy ez ördögi vagy nem, hanem a gyümölcsseiről ismertetve!

Az Úr Jézus azért jött, hogy az ördög munkáit lerontsa. Az, aki ördögi volt, megtért hívő legyen. Az, aki eddig a világnak zenélt, az most Istennek zenéljen. Imádkozzunk azért, aki ma még ördögi.

Luther azt mondta, hogy miért hagyjunk meg annyi szép dallamot az ördögnek? – És a Lélek munkája nyomán a világi dalból szent dallam lett, szent szöveggel. Nem csak a szöveg tette szentté, hanem a Lélek, aki a szentségtelen emberből is képes szentet faragni.

– *ÉnekeljeteK új éneket!* – Hozzáteszem, nem kell kidobni a régiakat, de a megújulás egyik kulcsszava az, hogy: *új*. A Lélek megteheti, hogy a régi is új legyen, de azért csak hadd jöjjön az is, ami új. Nehéz lesz a tanulása? Lehet. De Isten megáldja, ha elhisszük az ő Igéjét, és engedünk is neki.

A Lélek mindig valami újat teremthet, még a régi betűkből, hangokból is.

A kórusmuzsika vagy A hit hangjai éneklést pedig azzal illetik a túloldalról, hogy lélektelen, az nem is istendicséret. – Dehogynem az, csak szívből kell énekelni. Itt azért gyakori ez a vád (ti, hogy lélektelen), mert ezeket sokat énekeltek, és a túl sokszor elővett énekek kiüresednek. (Már nem „új”.) Vagyis már nem is értjük, amit mondunk, de mondjuk. (Ez egyébként a túl sokszor énekelte ifjúsági énekekre is vonatkozik.)

Ami még ezt a lélektelenséget okozhatja, az a nagy technikai nehézség. Ha azzal vagyunk lekötve, hogy milyen bonyolult a szólam, nehéz lesz felszabadultan énekelni. Vagy hosszú és alapos gyakorlást kell bevezetnünk, amíg már szinte fejből tudjuk a legnehezebb részt is, vagy egy könnyebb éneket vehetünk elő. És még valami: imádkozni azért, hogy tényleg értsük, amit mondunk.

5. KORLÁTOK, melyekre szükség van. A korlátok védenek, de nem mindig esnek jól.

A fiatalság nem szereti a korlátokat. Én sem szerettem. De tanulnom kellett. A mostaniak már még merészebbek, rámenősebbek.

Lesznek korlátok a fiataloknak is. Kell hogy legyenek. Enélkül *„korcsok vagytok, nem fiak”*. A fenyítés jelenleg nem örvendetes, de épít, ha helyesen alkalmazzák, azaz szeretetben. De a korlátok érintik a középkorúakat (én is az vagyok), meg az időseket is, mert Isten nevelése nem ér véget harmincéves korban. Jézus, a tökéletes Isten-ember, még a Gecsemáné-kertben is tanult az Atyától: *„ne az én akaratom legyen meg, Atyám, hanem a tied...”*

Ha segítjük a fiatalok zenélését, néha határokat is kell szabni. (Pl. ne legyen ennél hangosabb, ezt inkább a szabadtéren kellene énekelni, ma hagyjuk inkább az időseket énekelni... stb.)

Emlékszem, mennyire bántott, illetve sértett, amikor egy rokonom részt vett az akkori SDG-együttes alkalmán, és hazafelé fejemre olvasta az énekszövegeink hibáit, mindet. Arra gondoltam, hogy tovább nem lát ennél? Csak a szavak számítanak, a megtérések nem olyan fontosak? – Később beláttam,

hogy sok esetben igaza volt. – Nem könnyű elfogadni a kritikát, de mégis kell néha a helyreigazítás.

6. A SZERETET

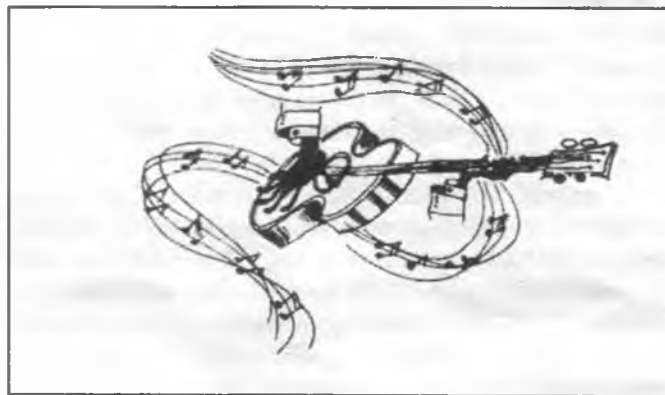
Zene és szeretet? – A tehetséges gyerekek szívesen adják magukat a gyakorlásra. Érzik, hogy ezáltal növekednek. Ez a zene szeretete. Átadják magukat a zenének.

De eljön egy nap, amikor Isten elkéri ezt a rajongást, ő akar az első lenni. Azt akarja, hogy a zene is szolgálja legyen, és a zenész is szolgálja legyen. Jézus pedig az Úr.

A minőség szeretete. – Ez mindkét oldalon nagy kihívás. – Jézusban együtt volt az igazság (itt most = a minőség), és a kegyelem (itt most = a türelem).

Emberszeretet zenei ügyben. – Ahol emberek vannak, ott koccanások, véleménykülönbségek is vannak. – Egyszer egy konferenciára mentünk néhány fiatalal Csillebércre. Fölkértek szolgálni, énekekkel. – De hibás szervezés folytán egy amerikai fiatalembert is fölkértek ugyanarra a szolgálatra. Küldtek, hogy: gyerünk! De ott állt az amerikai. – Elmagaráztam neki, hogy mi a helyzet. Teljes nyugalommal és békeséggel azt mondta: gyertek, semmi probléma. Átadta, bár láttam, hogy ez neki fáj. De teljes szívből énekelte a közönség soraiban. Különb volt nálam. – Krisztus látszott meg rajta akkor.

Isten szeretete zenével. – Dávid már akkor dicsérte Istent zsoltárokkal, amikor még a juhok mellett volt. Szerette az Urat csendességében is. Nemcsak szerepelni tudott nyilvános szolgálásban, hanem fedezetet gyűjtött a nyilvános szolgálatra, a csendes kamrában, a pusztaban. Szerette az Urat, énekekkel, kiöntötte a szívét a Mindenható előtt. – Ezt mi is gyakorolhatjuk. A gyakorlás is lehet a dicsőítés eszköze.

7. CODA (záradék)

„Ezért meghajtom térdemet az Atya előtt, akiről nevének kapja minden nemzetség mennyen és földön: adja meg nektek dicsőségének gazdagsága szerint, hogy hatalmasan meg erősödjék bennetek a belső ember az ő Lelke által, hogy a Krisztus lakjék szívetekben hit által, és a szeretetben meggyökerezve és megalapozva képesek legyetek megérteni minden szenttel együtt: mi az igazi szélesség és hosszúság, magasság és mélység, és megismerjétek Krisztusnak minden ismeret meghaladó szeretetét, hogy teljességre jussatok, az Isten mindent átfogó teljességéig! – Aki pedig mindent megtehet sokkal hősegebben, mint ahogy mi kérjük vagy gondoljuk, a bennünk munkálkodó erő szerint: azé a dicsőség az egyházban Krisztus Jézus által nemzedékről nemzedékre, örökkön-örökké! Amen.”